

Εξώφυλλο

ISSN: 2944-9391

Η ΨΗΦΙΑΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ▪ ΚΥΡΙΑΚΗ 16 ΙΟΥΝΙΟΥ 2024 ▪ ΤΕΥΧΟΣ #305

ΠΟΥ ΠΑΕΙ Η ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΗΠΕΙΡΟ;

PEXELS/DILAN ARCHIVE

Η ΒΔΟΜΑΔΑ ΠΟΥ ΠΕΡΑΣΕ, ΣΤΑ ΓΙΑΝΝΕΝΑ

Οι πιο διαβασμένες ειδήσεις στον Τύπο Ιωαννίνων,
τη βδομάδα που πέρασε

1 T62: Ένας νέος συναυλιακός χώρος στα Γιάννενα

ΕΔΩ ΚΑΙ ΔΕΚΑΕΤΙΕΣ ολόκληρες, τα σημεία των καλοκαιρινών εκδηλώσεων στα Γιάννενα είναι συγκεκριμένα, πάντα υπό την αίρεση του... άστατου γιαννιώτικου καλοκαιριού.

<https://typos-i.gr/article/t62-enas-neos-synayliakos-xwros-sta-giannena>

2 Με ελικόπτερο από την Ελευσίνα στο Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο

ΣΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ Νοσοκομείο Ιωαννίνων μεταφέρθηκε τελικά ο 70χρονος Βρετανός, που υπέστη καρδιακό επεισόδιο στη χαράδρα του Βίκου.

<https://typos-i.gr/article/me-elikoptero-apo-thn-eleysina-sto-panepisthmiako-nosokomeio>

3 Μόλις 13,6% η συμμετοχή στην Ήπειρο-χαμηλότερα στην επικράτεια

ΣΤΟ 13,1% ΕΧΕΙ διαμορφωθεί μέχρι και τις 11:30 το ποσοστό συμμετοχής των εκλογέων στις ευρωεκλογές, όπως ανέφερε ο αναπληρωτής υπουργός Εσωτερικών Θεόδωρος Λιβάνιος.

<https://typos-i.gr/article/molis-136-h-symmetoxh-sthn-hpeiro-xamhlotera-sthn-epikrateia>

4

NowCast: μια εφαρμογή για τις έντονες βροχοπτώσεις στην Ήπειρο

<https://typos-i.gr/article/nowcast-mia-efarmogh-gia-tis-entones-broxoptwseis-sthn-hpeiro>

Ο Τύπος χρειάζεται τη στήριξή σας

Ο Τύπος Ιωαννίνων typos-i.gr, είναι ένα ανεξάρτητο, συνεταιριστικό μέσο ενημέρωσης στα Γιάννενα, με τρεις εργαζόμενους πλήρους απασχόλησης.

Τίποτα από τα παραπάνω δεν είναι δεδομένο στα ΜΜΕ.

Είναι επίσης ένα μέσο ενημέρωσης που θέλει και επιδιώκει να βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στους αναγνώστες και τις αναγνώστριές του. Γιατί το αναγνωστικό κοινό είναι πάντα αυτό που τελικά έχει τον τελευταίο λόγο. Και έτσι πρέπει. Αυτό που θέλουμε, είναι προοπτικά να βασιζόμαστε αποκλειστικά στις συνδρομές των αναγνωστών και αναγνωστριών μας.

Η επιβίωση της δημοσιογραφίας, πόσο μάλλον σε τοπικό επίπεδο, δεν είναι εύκολη υπόθεση.

Με την προϋπόθεση της αλληλεπίδρασης και της συνειδητοποίησης του πραγματικού ρόλου ενός μέσου ενημέρωσης, ο «Τύπος Ιωαννίνων» ζητάει τη στήριξή σας.

Τη στήριξη του καθενός και της καθεμίας από εσάς που μας διαβάζει τόσα χρόνια και που μας εμπιστεύεται.

Κάνοντας μια συνδρομή μέσω του **Patreon**, με 5 ευρώ το μήνα, στηρίζετε την ύπαρξη του typos-i.gr και όλων των πραγμάτων που δημιουργούμε.

Από τις καθημερινές ειδήσεις και την ενημέρωση, μέχρι τις εκδόσεις, τα ντοκιμαντέρ κ.ο.κ.

Για να κάνετε τη συνδρομή, πατήστε το κόκκινο «κουμπί» στο τέλος του άρθρου ή απλά, τον εξής σύνδεσμο: https://www.patreon.com/TyposI?fan_landing=true

Μέσω του Patreon, μιας πλατφόρμας στήριξης δημιουργών περιεχομένου, θα μπορείτε να βλέπετε είτε αποκλειστικό περιεχόμενο, άρθρα που ανεβαίνουν μόνο εκεί δηλαδή και όχι δημόσια, είτε να έχετε πρόσβαση νωρίτερα σε podcasts, ψηφιακά έντυπα, είτε να συμμετέχετε σε κληρώσεις για θεάματα που γίνονται στα Γιάννενα.

Επίσης, μπορείτε εκεί να δείτε όλο το **ντοκιμαντέρ By the Lake**, για τη μουσική σκηνή των Ιωαννίνων μεταξύ 1975-1995, αλλά και να κατεβάσετε **δύο ψηφιακές εκδόσεις** του Τύπου Ιωαννίνων.

Επιπλέον, κάθε συνδρομητής-τρια θα λάβει έναν κωδικό έκπτωσης για τον επόμενο τόμο «**25+1 ρετρό ιστορίες**» που θα κυκλοφορήσει το 2024.

Ουσιαστικά, μέσω του Patreon, κάνετε μια πάγια εντολή για κάθε μήνα μέσω της τραπεζικής σας κάρτας. Δεν πρόκειται να σας ζητηθούν τραπεζικοί κωδικοί ή ο,τιδήποτε προσωπικό. Το Patreon είναι μια αναγνωρισμένη και ασφαλής πλατφόρμα στήριξης δημιουργών.

Αν έχετε πρόβλημα στην εγγραφή, μπορείτε να επικοινωνήσετε μαζί μας με mail ή στο messenger της σελίδας του Τύπου στο facebook, για πληροφορίες.

 BECOME A PATRON

Ρετρό χωρίς νοσταλγία

Στις 31 Μαΐου, ο «Τύπος Ιωαννίνων» παρουσίασε το καινούριο του βιβλίο: «25+2 ρετρό ιστορίες», στο αίθριο του ΚΕΠΑΒΙ. Στην παρουσίαση αυτή συμμετείχε ο Κώστας Καραβίδας, κριτικός λογοτεχνίας που διδάσκει στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων. Η ομιλία του δεν ήταν εστιασμένη μόνο στο βιβλίο αλλά στην ίδια την πόλη των Ιωαννίνων, στις ιστορίες του παρελθόντος και στις απαιτήσεις του μέλλοντος.

[ΤΟΥ ΚΩΣΤΑ ΚΑΡΑΒΙΔΑ]

Οι «25+2 ρετρό ιστορίες» για την πόλη των Ιωαννίνων είναι «πάνω απ' όλα μια δημοσιογραφική 'αποστολή', σημειώνουν με σεμνότητα προλογίζοντας την έκδοση του νέου βιβλίου τους η Βαρβάρα Αγγέλη και ο Γιώργος Τσαντίκος. Μια δημοσιογραφική αποστολή, όμως, που υλοποιείται (για δεύτερη φορά) με σεβασμό στην επιστημονική γνώση, τις αρχαιακές πηγές και την Ιστορία. Η πρώτη ήταν επτά χρόνια πριν, με τις «25+1 ρετρό ιστορίες», που εστίαστηκαν κυρίως στο οθωμανικό παρελθόν της πόλης και στις αρχιτεκτονικές, πολεοδομικές και κοινωνικές αποτυπώσεις του μέσα στον χρόνο.

Όποιος παρακολουθεί συστηματικά τη διαδικτυακή πλατφόρμα ενημέρωσης tyros-i.gr που ίδρυσαν η Βαρβάρα και ο Γιώργος και αυτές τις μέρες συμπληρώνει οχτώ χρόνια ζωής, αισθάνεται ότι και τα δύο βιβλία σχετίζονται άμεσα με αυτή. Θα έλεγα μάλιστα ότι έρχονται ως λογική συνέπεια μιας συγκεκριμένης αντίληψης που έχουν για τη δημοσιογραφία και τον ρόλο της, προεκτείνοντας το πεδίο αναφοράς πέρα από τη διαχείριση της καθημερινής ειδήσης.

Αυτή η αντίληψη συνδέεται με τις καλύτερες εκδοχές μιας, δυσεύρετης πια, ανεξάρτητης, ερευνητικής και εγγράμματης δημοσιογραφίας, που δεν έχει οικονομικές εξαρτήσεις και δοσοληψίες με ισχυρούς παράγοντες, δεν φοβάται τις εξουσίες, ιεραρχεί σωστά την είδηση και έχει το θάρρος της γνώμης της. Μιας γνώμης που διαμορφώνεται επίπονα και δεοντολογικά, με την έρευνα, το έγκυρο και ακριβές ρεπορτάζ, την εξονυχιστική διασταύρωση των πηγών. Και που δίνει έμφαση στον πολιτισμό, όχι μόνο με την έννοια της καλλιτεχνικής δημιουργίας, αλλά με την ευρύτερη σημασία της κουλτούρας, που περιλαμβάνει όλες τις πρακτικές της καθημερινότητας, προβάλλοντας και υποστηρίζοντας ό,τι αξιόλογο, ποιοτικό, δημιουργικό και εναλλακτικό παράγει η πόλη μας.

Αυτό το ερευνητικό πνεύμα κυριαρχεί λοιπόν στις «25+2 ρετρό ιστορίες», το σίκουελ που συνεχίζει το βιβλίο του 2017, με ιστορίες για εμβληματικά κτίρια και τοπίο της πόλης των Ιωαννίνων. Οι ιστορίες αυτή τη φορά αφορούν κατά κανόνα χώρους και κτίρια δημόσιου ενδιαφέροντος, που έχουν αφήσει ισχυρό αποτύπωμα στη συλλογική μνήμη και την ταυτότητα της πόλης, είναι κομμάτι του πολιτισμού και της ιστορίας της,

καθώς αποτυπώνουν την πολεοδομική, κοινωνική και πολιτισμική της εξέλιξη από τα μέσα του 19ου αι. μέχρι σήμερα.

Το βιβλίο, διατηρώντας μια αρμονική ισορροπία ανάμεσα στον λόγο και τη φωτογραφική εικόνα, είναι κάτι ανάμεσα σε καλαίσθητο λεύκωμα και εναλλακτικό ταξιδιωτικό οδηγό. Είναι ένα έξοχο δώρο για τους επισκέπτες της πόλης (η δίγλωσση έκδοση, με τη μετάφραση στα αγγλικά της Φωτεινής Κυριακού, υποβοηθεί αυτή την προοπτική) αλλά και ένα απαραίτητο εγχειρίδιο για όποιον θέλει να γνωρίσει τα στρώματα ιστορίας που κρύβονται πίσω από κτίρια και δρόμους που προσπερνούμε καθημερινά με ανυποψίαστο βλέμμα. Θέλω να υπογραμμίσω τη διακριτικότητα των συγγραφέων να μην βάλουν στο εξώφυλλο τα ονόματά τους, όπως και τη μετριοφροσύνη που δείχνουν, όταν επισημαίνουν ότι το βιβλίο δεν παράγει πρωτότυπη ιστορική γνώση και δεν θα υπήρχε αν δεν προϋπήρχαν πολλοί μελετητές, ιστορικοί, δημοσιογράφοι, λόγιοι, ιστοριοδίφες που πάτησαν στα ίχνη του παρελθόντος και τους οποίους φυσικά αναφέρουν ως πηγές τους.

Το βιβλίο περιλαμβάνει 25 ιστορίες για συνοικίες των Ιωαννίνων (Ταμπάκικα, Σκάλα, οδός Ανεξαρτησίας), σχολεία και εκπαιδευ-

τικά ιδρύματα (Ζωσιμαία Σχολή, Καπλάνειος Σχολή, Ζωσιμαία Παιδαγωγική Ακαδημία, Παπαζόγλειος Υφαντική Σχολή, Εμπορική Σχολή, Μέκκειο Οικοτροφείο, Παλαιό Πανεπιστήμιο στην οδό Δομπόλη), κτίρια που στέγασαν υπηρεσίες κοινωνικής πρόνοιας και υγείας (Νοσοκομείο Χατζηκώστα, Σανατόριο, Ορφανοτροφείο Γεωργίου Σταύρου, Οικοτροφείο Θηλέων), πολιτιστικούς χώρους (Οικία Πυρσινέλλα - Δημοτική Πινακοθήκη, Αρχοντικό Φρόσως Ιωαννίδου - ΕΗΜ, Φιλαρμονική, Παλιά Δημοτικά Σφαγεία-Πολιτιστικός Πολυχώρος Δ. Χατζής), χώρους μουσουλμανικής λατρείας (Μπαϊρακλί Τζαμί) ή εορτασμού των Απόκριων (πλατεία Μνημάτων), εθνικά μνημεία (Ηρώο των Μπιζανομάχων) και κτίρια εξυπηρέτησης κοινωνικών αναγκών που σχετίζονται με τη διαμονή ή τη μεταφορά (Αεροδρόμιο, Ξενία). Πολύ εύστοχη είναι επίσης η επιλογή να συμπεριληφθούν, ξεχωριστά από την υπόλοιπη ύλη, δύο plus ιστορίες που δεν επιβεβαιώνονται από ιστορική έρευνα αλλά βασίζονται σε θρύλους και δοξασίες και αποτελούν επίσης μέρος της συλλογικής μνήμης, της μυθοπλασίας και του πολιτισμικού αρχείου της πόλης: τον σκοτεινό θρόλο του σωματοφύλακα του Αλή Πασά Θανάση Βάγια και ένα κόμικς του Τάκη Μανδέλη βασισμένο στο βιβλίο του Πάνου Τζιόβα για τη Ζωσιμαία Σχολή.

Το πολύ ενδιαφέρον στοιχείο είναι ότι μολονότι οι ιστορίες αναφέρονται στο παρελθόν, δεν υπάρχει σε αυτές καμία απολύτως νοσταλγική διάθεση. Και θέλω να το τονίσω αυτό γιατί ζούμε σε μια εποχή που, ελλείψει πειστικών εναλλακτικών προτάσεων για το μέλλον, παντού, από την πολιτική μέχρι τις τέχνες και τη μόδα, κυριαρχεί το ρετρό, ο αναβιωτισμός και το vintage, μια άγονη και αποπροσανατολιστική νοσταλγία για έναν δήθεν χαμένο παράδεισο. Το βιβλίο αποφεύγει την παγίδα της νοσταλγίας και της «ρετροτοπίας».

Στο τελευταίο δοκίμιό του που κυκλοφόρησε μετά τον θάνατο του ο Ζίγκμουντ Μπάουμαν, σημαντικός Πολωνός κοινωνιολόγος, επισημαίνει την επιδημία της νοσταλγίας που μαστίζει τον σύγχρονο κόσμο, ο οποίος έχει χάσει την πίστη του στις πάσης φύσεως ουτοπίες. Σε μια εποχή που οι δυνατότητες ευτυχίας έχουν εξατομικευθεί και ιδιωτικοποιηθεί, όλοι δυσκολευόμαστε να σχεδιάσουμε και να φανταστούμε με αισιοδοξία το μέλλον. Η «ρετροτοπία» είναι μια ουτοπία στραμμένη στο παρελθόν, η νοσταλγική τάση να τοποθετούμε κάπου στο παρελθόν και όχι στο μέλλον το όραμα μιας καλύτερης κοινωνίας και τις λύσεις στα προβλήματά μας.

Αν υπάρχουν κάποια κοινά νήματα που συνδέουν όλες τις ιστορίες του βιβλίου είναι δύο κρίσιμοι όροι της καθημερινής ζωής που τίθενται στο επίκεντρο: ο δημόσιος χώρος και η συλλογική μνήμη. Τα κτίρια έχουν ψυχή, είναι παλίμψηστα που φέρουν πάνω τους και αφομοιώνουν τις πληγές της ιστορίας. Τα κτίρια διηγούνται σαν αντηχεία, μέσα από τις αλλαγές στη χρήση τους, την ιστορία της

ζωής τους αλλά και των κοινωνιών μας, καθώς οι ανάγκες που εξυπηρετούν μεταβάλλονται μέσα στον χρόνο.

Στις σελίδες του βιβλίου ξεπροβάλλει το αστικό παρελθόν μιας πόλης σε κίνηση, που αλλάζει, προσπαθεί να συντονιστεί με τις ευρύτερες κοινωνικές εξελίξεις στη χώρα, να εκμοντερνιστεί, να εκσυγχρονιστεί, να εξευρωπαϊστεί, να προχωρήσει στο μέλλον, άλλοτε συνομιλώντας με το παρελθόν και άλλοτε γυρίζοντας την πλάτη.

Εύστοχα οι συγγραφείς επιμένουν στην περιγραφή των αλλαγών στις χρήσεις των κτιρίων μέσα στον χρόνο (εμπορικές, ψυχαγωγικές, πολιτιστικές, εκπαιδευτικές). Αυτές οι μεταβάσεις δεν γίνονται πάντα χωρίς κοινωνικές αντιδράσεις και διαφωνίες, μιας και συνήθως οι αποφάσεις παίρνονται «από τα πάνω», από δημοτικά συμβούλια, νομαρχίες και υπουργεία, ενώ συχνότατα αποτυπώνουν κοινωνικά αιτήματα, ανάγκες και ευρύτερους μετασχηματισμούς.

Αν μπορώ να διακρίνω μια διαγώνια τάση που διαπερνά τις περισσότερες ιστορίες του βιβλίου αυτή είναι το πέρασμα από τη χρήση των κτιρίων για παραγωγικές δραστηριότητες σε πιο ψυχαγωγικές. Τα βυρσοδεψεία, ας πούμε, τα δημοτικά σφαγεία, τα ψαράδικα της Σκάλας, οι εμπορικές στοές της οδού Ανεξαρτησίας, κατεχοχρήν χώροι συνδεδεμένοι με εργασιακό μόχθο και ιδρώτα, εδώ και χρόνια μετατρέπονται σε καφέ, μπαρ, εστιατόρια, ξενοδοχεία και πολιτιστικούς πολυχώρους.

Τι σηματοδοτεί αυτή η κατεύθυνση; Νομίζω τη μετάβαση από την κοινωνία των αναγκών, στην οποία έζησαν οι παππούδες μας, προς την κοινωνία των επιθυμιών και των απολαύσεων, με όλα θετικά αλλά και τα αρνητικά που συνεπάγεται μια τέτοια εξέλιξη. Αυτή η πορεία δεν είναι ποτέ ανώδυνη, αλλά συχνά αφήνει ανοιχτές πληγές, δημιουργεί συναισθηματικές εντάσεις, διαφωνίες και

συγκρούσεις στη δημόσια σφαίρα.

Από την άποψη αυτή, το βιβλίο δεν είναι μια ουδέτερη καταγραφή της ιστορίας και των χρήσεων των κτιρίων, αλλά ένα εξόχως παρεμβατικό εγχείρημα. Κι αυτό γιατί μας προκαλεί να σκεφτούμε όχι μόνο το παρελθόν, αλλά κυρίως τις αναγκαιότητες της δικής μας εποχής που σχετίζονται και με τη χρήση ή την αξιοποίηση (ύπουλη λέξη που μπορεί να σημαίνει πολλά) των κτιρίων. Στη δική μου οπτική το περιεχόμενο του βιβλίου, εμμέσως πλην σαφώς, μεταφράζει τις εξής προκλήσεις του παρόντος:

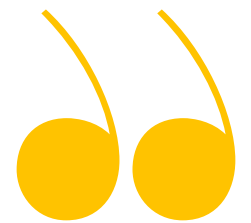
■ να διαφυλάξουμε το πιο προοδευτικό, το πολυπολιτισμικό πρόσωπο της πόλης, αναδεικνύοντας χωρίς φόβο και συμπλέγματα το μουσουλμανικό και εβραϊκό παρελθόν της κόντρα στη συντηρητική λογική του μίσους και της δυσανεξίας απέναντι στο ξένο.

■ να μην είμαστε αδρανείς ως πολίτες κάθε φορά που συζητιέται η αξιοποίηση ενός δημόσιου χώρου, ενός μνημείου, ενός κτιρίου αρχιτεκτονικής ή πολιτιστικής κληρονομιάς και να διεκδικούμε ποιοτικές χρήσεις που να ανταποκρίνονται σε κοινωνικές ανάγκες, στην κατεύθυνση της αισθητικής αναβάθμισης της καθημερινής μας ζωής που χρειάζεται περισσότερο χρώμα και πιο ευδιάκριτα τα ίχνη του παρελθόντος.

■ να ενισχύσουμε το οικολογικό πρόσημο, τους χώρους πρασίνου στην πόλη, και να συντονιστούμε με τις απαιτήσεις της εποχής της οικολογικής κρίσης και της ανάγκης για μια δίκαιη κλιματική μετάβαση.

■ τέλος και κυριότερο, πολίτες, δημοτικές αρχές και κράτος να περιφρουρήσουμε τον δημόσιο χώρο και τα δημόσια αγαθά που συνδέονται με τη χρήση των κτιρίων και σήμερα περισσότερο από ποτέ απειλούνται από ένα πνεύμα επιθετικής εμπορευματοποίησης: τη δημόσια υγεία, τη δημόσια παιδεία, τη δυνατότητα ισότιμης πρόσβασης όλων στον πολιτισμό.

Αν υπάρχουν κάποια κοινά νήματα που συνδέουν όλες τις ιστορίες του βιβλίου είναι δύο κρίσιμοι όροι της καθημερινής ζωής που τίθενται στο επίκεντρο: ο δημόσιος χώρος και η συλλογική μνήμη. Τα κτίρια έχουν ψυχή, είναι παλίμψηστα που φέρουν πάνω τους και αφομοιώνουν τις πληγές της ιστορίας. Τα κτίρια διηγούνται σαν αντηχεία, μέσα από τις αλλαγές στη χρήση τους, την ιστορία της ζωής τους αλλά και των κοινωνιών μας, καθώς οι ανάγκες που εξυπηρετούν μεταβάλλονται μέσα στον χρόνο.

Όταν λεγόταν Μούλες

[ΤΗΣ ΒΑΡΒΑΡΑΣ ΑΓΓΕΛΗ]

Το χωριό απέκτησε το όνομα «Πέρδικα», το 1953. Μέχρι τότε ονομαζόταν «Μούλες».

Μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του '20, οι Μούλες αποτελούσαν συνοικισμό της κοινότητας Μυροδάφνη (η οποία τότε λεγόταν «Λαγάτορας»). Το 1928, έγιναν ξεχωριστή κοινότητα.

Ο καθηγητής γλωσσολογίας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων Κώστας Ευ. Οικονόμου, στο βιβλίο του «Τα οικωνύμια του Νομού Ιωαννίνων-Γλωσσολογική εξέταση» αναφέρεται ότι το τοπωνύμιο «Μούλες» από την κοινή νεοελληνική λέξη «μούλα» που είναι το θηλυκό μουλάρι. Ο Οικονόμου αποδέχεται και την άποψη του ιστοριοδίφη Στέφανου Μπέττη ο οποίος αποδίδει το τοπωνύμιο σε αλβανική λέξη που σημαίνει «το στομάχι/η πυτιά των ζώων». «Το όνομά του αλβανικό και στη λαϊκή γλώσσα καλούμε έτσι, και σε πληθυντικό αριθμό, το μουλάρι το θηλυκό. Με το δίκιο τους λοιπόν οι χωριανοί ζήτησαν να αλλάξει το όνομα του χωριού τους και οι γραφειοκράτες δεν τους χάλασαν το χατίρι. Ανεβαπτίσθη, εμυρώθη κτλ και το όνομα αυτού Πέρδικα...» αναφέρει ο Μπέττης («Ονοματολογία των χωριών Νομού Ιωαννίνων»).

Στην Πέρδικα υπάρχει ένα βιωματικό λαογραφικό μουσείο: ένας υπαίθριος χώρος με πέτρινα κτίσματα με χαρακτηριστικά ενός υποτυπώδους ποιμενικού οικισμού της περιοχής. Το παλιό σχολείο φιλοξενεί δε εργαλεία λαϊκού πολιτισμού.

Οι εκδόσεις του Τύπου Ιωαννίνων και της ΣΧΗΜΑ ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ

**«25+1
ΡΕΤΡΟ ΙΣΤΟΡΙΕΣ»**

**«25+2
ΡΕΤΡΟ ΙΣΤΟΡΙΕΣ»**

**«ΟΙ 'ΑΠΟΣΤΑΤΕΣ'
ΤΑ ΡΕΝΤΖΕΛΑ
ΚΑΙ ΟΙ ΔΗΜΑΡΧΟΙ»**

ΣΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ ΤΩΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Αγρότες σε δύσκολους καιρούς

[ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΟΥ ΤΣΑΝΤΙΚΟΥ]

Εν μέσω ανοιχτών ζητημάτων για τον αγροτικό κόσμο (ακρίβεια στις πρώτες ύλες, φορολόγηση, βοσκήσιμες γαίες, νέα ΚΑΠ), καθώς και μια (ακόμα) αλλαγή αρμόδιου υπουργού, οι στατιστικές καταγραφές αποτυπώνουν μια εικόνα που συμφωνεί γενικά με την κρισιακή κατάσταση.

Το 2022 για παράδειγμα, καταγράφηκαν διάφορες μειώσεις στην Ελλάδα: στην παραγωγή οσπρίων κατά 10,1%, ενώ ακόμα μεγαλύτερη ήταν η μείωση στη βιομηχανική παραγωγή: Καπνός -21,9%, βαμβάκι -3,3%.

Σταθερές έως ελαφρά ανοδικές ήταν οι παραγωγές σε αρωματικά φυτά και σιτάρι, ενώ σταθερός ήταν και ο αριθμός των ελαιώνων (ΕΛ-ΣΤΑΤ, 2022).

Το ελαιόλαδο συγκεκριμένα μειώθηκε κατά 4% το 2022, ενώ μεγάλη ήταν και η μείωση της παραγωγής σε καρπούζια (-23,1%), πεπόνια (13,7%) και πατάτες (-12,4%). Αντίθετα, ραγδαία ήταν η αύξηση σε ροδάκινα και νεκταρίνια (112,9%).

Στην κτηνοτροφία, οι αριθμοί επίσης αυξήθηκαν: 3,4% στα βοοειδή, 5,6% στα κοτερικά, ενώ μειώθηκαν λίγο τα πρόβατα (0,4%) και περισσότερο οι γίδες (1,7%).

Η δε παραγωγή γάλακτος το 2022 αυξήθηκε συνολικά κατά 0,3%, ενώ σημαντικά μειώθηκε η παραγωγή σκληρού και μαλακού τυριού. Αντίθετα, αυξήθηκε 17,7% η παραγωγή μελιού.

Αυτή είναι μια ενδεικτική καταγραφή, πριν αποτυπωθούν και επίσημα οι καταστροφές του περσινού καλοκαιριού σε έναν βασικό παραγωγικό ελληνικό χώρο, τον θεσσαλικό κάμπο.

Ήπειρος: αριθμός παραγωγών, ποσότητες και τιμές γάλακτος

Με πιο πρόσφατα στοιχεία, αυτά του ΕΛΓΟ, οι καταγραφές για το γάλα και τις τιμές που παίρνουν οι παραγωγοί στην Ήπειρο είναι επίσης ενδεικτικές.

Τον περασμένο Μάρτιο η μέση τιμή στο πρόβειο ήταν 1,4628 στην Ήπειρο και στο γίδινο 0,9181 ευρώ. Στο αγελαδινό ήταν 0,5446. Η μέση τιμή του 2022 στο αγελαδινό ήταν 0,5314 και στην Ήπειρο καταγράφονταν 16.842.460 κιλά στις παραδόσεις, από συνολικά 78 παραγωγούς- οι περισσότεροι στην Πρέβεζα.

Το 2023 παραδόθηκαν 15.109.556 κιλά και η μέση τιμή ήταν 0,5615. Οι παραγωγοί ήταν σημαντικά λιγότεροι: 68 συνολικά.

Στο πρόβειο και το γίδινο, η μέση τιμή του 2023 ήταν αντίστοιχα 1,5155 και 0,9245.

Είχαν δε καταγραφεί 3.160 παραγωγοί στην Ήπειρο.

Το 2022 οι τιμές αντίστοιχα ήταν 1,2629 και 0,7211. Είχαν καταγραφεί 3.405 παραγωγοί.

Σιτηρά και όσπρια στην Ήπειρο: Οι καλλιέργειες

Το ίδιο έτος αναφοράς, 2022, στην Ήπειρο καταγράφηκαν 289.894 στρ. αροτραίων εκτάσεων (καλλιεργήσιμες δηλαδή). Ανάμεσά τους, 5.496 στρέμματα μαλακό σιτάρι, 2.103 σκληρό, 2.212 κριθάρι, 24.477 καλαμπόκι.

Επίσης, καταγράφηκαν 7.054 στρ κηπευτικής γης, 3.717 αμπελιών.

Το 2021, καταγράφηκαν 293.996 στρ. αροτραίες εκτάσεις και 6.553 κηπευτικής γης, 3.928 στρ. αμπελιών.

Σε 2.173 στρ. καλλιεργούνται όσπρια, κατά συντριπτική πλειοψηφία φασόλια και λιγότερο φακές και ρεβύθια.

Οι άνθρωποι και οι αγορά

Εν ολίγοις, η αγροτική παραγωγή παρουσιάζει μια, αν όχι φθίνουσα, σίγουρα όχι ακμάζουσα και αναπτυξιακή πορεία, στην Ήπειρο. Οι παραγωγοί προσπαθούν να προσαρμοστούν στις εκάστοτε συνθήκες, επιλέγοντας διαφορετικές παραγωγές και μεθόδους, ωστόσο το αυξημένο κόστος είναι ένα μόνιμο πρόβλημα που δεν έχει βρει μέχρι στιγμής απάντηση ή αρωγή από την κυβέρνηση.

Ακόμα και όταν οι σοδιές είναι καλές όμως, υπάρχει πάντα ο κίνδυνος να μη βρεθούν αγοραστές που θα τις απορροφήσουν. Η αγορά αλλάζει και οι μεγάλες εταιρίες και οι αλυσίδες ενδιαφέρονται βασικά-έως αποκλειστικά, για την κερδοφορία τους.

Τέλος, το μόνιμο ερώτημα είναι ο νεότερος κόσμος που ασχολείται με την αγροτική παραγωγή. Όσο οι συνθήκες δυσκολεύουν και ο τομέας των υπηρεσιών διογκώνεται, τόσο περισσότεροι νέοι άνθρωποι εγκαταλείπουν τον πρωτοβάθμιο τομέα.

17 ΙΟΥΝΙΟΥ

«Στης μαστίχας τη σκιά και του τσίπουρου τα γλέντια»

ΤΗ ΜΟΥΣΙΚΟΧΟΡΕΥΤΙΚΗ εκδήλωση με τίτλο «Στης μαστίχας τη σκιά και του τσίπουρου τα γλέντια...» παρουσιάζει ο Πατριωτικός Σύνδεσμος Καλαρρυτιών «Η Πίνδος» τη Δευτέρα 17 Ιουνίου, στις 21:00, στο υπαίθριο θέατρο της ΕΗΜ, στον «Φρόντζο».

Ο Σύνδεσμος, που κλείνει τα 107 του χρόνια, θα παρουσιάσει τραγούδια και χορούς από τους Καλαρρύτες αλλά και από όλη την Ελλάδα.

Τα χορευτικά τμήματα του Λαογραφικού και Χορευτικού Ομίλου θα συνοδεύσει ο ερμηνευτής Παντελής Θαλασσινός μαζί με 10μελή ορχήστρα καταξιωμένων μουσικών της παραδοσιακής μουσικής υπό την καλλιτεχνική επιμέλεια του Γιώργου Κωτσίνη.

Την εκδήλωση στηρίζει ο Δήμος Βορείων Τζουμέρκων, ενώ υπάρχει και η αιγίδα της Περιφέρειας Ηπείρου. Γενική είσοδος 7 ευρώ. Προπώληση στα βιβλιοπωλεία «Αναγνώστης» (Πυραϊνέλλα 11, Ιωάννινα) και «Μάντζιος» (Εθν. Αντίστασης 127, Καταϊκάς).

Danni Gambino στο T62

Ο Danni Gambino έρχεται στο T62 στην Πεδινή την Τετάρτη 19/6 στις 19.00. Εισιτήριο 12 ευρώ

17 ΙΟΥΝΙΟΥ

Colour Boom Fest στη Λιμνοπούλα

ΤΟ COLOUR Boom fest με τον Taqmel και άλλους γίνεται στις 17 Ιουνίου, στις 18:00, στη Λιμνοπούλα. Τα εισιτήρια κυκλοφορούν με τιμές προπώλησης 13 ευρώ και ταμείο, 15 ευρώ. Ηλεκτρονική προπώληση σε more.com. Φυσική προπώληση σε Manthos Optical (Αβέρωφ 16, Μιχ. Αγγέλου 28), Κέντρο Νέων Ηπείρου, Καπλανη 10 και στο δίκτυο καταστημάτων Nova και Public.

ΘΕΑΤΡΟ

18 ΚΑΙ 19 ΙΟΥΝΙΟΥ

«Ο λυγμός των σκυλιών»

Η ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ του Θεάτρου Actina «Ο Λυγμός των σκυλιών» του Γιάννη Παπαζογλου, σε σκηνοθεσία της Αθηνάς Ταϊκνιάς, δίνει το καλοκαιρινό της ραντεβού. «Ο λυγμός των σκυλιών» θα ανέβει στην αυλή του Arte Rovega, εντός του Κάστρου των Ιωαννίνων, στις 18, 19, 25 και 26 Ιουνίου και στις 2 και 3

Ιουλίου, στις 21:15. Τους ρόλους ερμηνεύουν ο Παναγιώτης Γεωργιάδης, η Άννα Παπανικολάου και η Αθηνά Ταϊκνιά.

Τιμή εισιτηρίου: γενική είσοδος 10€, μειωμένο 7€ (ΑμεΑ, Φοιτητικά, Άνω των 65). Κρατήσεις θέσεων στα τηλ 6974865401 / 6972339675.

20 ΚΑΙ 21 ΙΟΥΝΙΟΥ

«Εκκλησιάζουσες»

Η ΟΜΑΔΑ ΗΘΟΠΟΙΩΝ της «Θεατρικής Συμπαιγνίας» παρουσιάζει το έργο «Εκκλησιάζουσες» του Αριστοφάνη στις 20, 21, 27, 28, 29 και 30 Ιουνίου, στις 19:30, στο αίθριο, στο ΚΕΠΑΒΙ.

Η παράσταση θα πραγματοποιηθεί με το φως της ημέρας, δύο ώρες πριν τη δύση του ηλίου, και χωρίς την υποστήριξη ηλεκτρικών ή ηλεκτρονικών μέσων (μικροφώνων, προ ηχογραφημένων μουσικών κτλ).

Σκηνοθεσία και διδασκαλία κειμένου: Θανάσης

Μιχαηλίδης, Βασίλης Σιάφης. Παίζουν (με αλφαβητική σειρά): Σπύρος Βάρφης, Χρήστος Δημητρίου, Γιώργος Κασιώρας, Ηλίας Μάνθος, Άντζελα Μπίτσα, Ηρώ Σκανδάλη, Ευγένιος Τασσιούλας, Πάννης Τζώτζης, Θέμις Φούλια. Στον χορό συμμετέχει η ομάδα των ηθοποιών.

Τιμή εισιτηρίου: 8€. Διάρκεια παράστασης: 80 λεπτά. Τηλέφωνα κρατήσεων: 6944503266 & 6945533242. Προπώληση εισιτηρίων: Στο ταμείο του θεάτρου και ηλεκτρονικά more.com

Αν είμαι ποιητής ο αέρας της Ελλάδας με έκανε...

Στην κεντρική φωτογραφία: Απεικόνιση του αρχοντικού του Νικολού Αργύρη στα Ιωάννινα, όπου φιλοξενήθηκε ο Λόρδος Βύρων και η συνοδεία του όταν έφτασε στα Γιάννενα στις 5 Οκτωβρίου 1809. Βρισκόταν στη σημερινή οδό Λόρδου Βύρωνα. Περιλαμβάνεται στο βιβλίο του Thos. Smart Hughes «Travels in Sicily Greece and Albania Albania», том. I, Λονδίνο 1820. Το βιβλίο είναι εικονογραφημένο με γκραβούρες χαρτών, τοπία και σχέδια. Ιδιωτική Συλλογή Ζήκου Παπαζώτου

[ΤΗΣ ΑΓΓΕΛΙΚΗΣ ΝΤΙΝΟΥ*]

«Ωραία Ελλάδα, έρμο στοιχειό μιας δόξας πώ 'χει σβήσει,
Νεκρή κι όμως αθάνατη, πεσμένη μα τρανή!
Τα σκορπισμένα σου παιδιά ποιος τώρα θα οδηγήσει,
Ποιος θα συντρίψει τη σκλαβιά που αιώνια έχει γενή....»
Λόρδος Μπάιρον, Τα τραγούδια του για την Ελλάδα, Το Προσκύνημα του Τσάιλντ Χάρολντ, μτφρ. Στέφανου Μύρτα, Αθήνα 1924

Γεννημένος ένα χρόνο πριν τη Γαλλική Επανάσταση, στις 22 Ιανουαρίου 1788 στο Λονδίνο, ο Τζορτζ Γκόρντον Μπάιρον, γνωστός στην Ελλάδα ως Λόρδος Βύρων, καταγόμενος από αριστοκρατική οικογένεια, υπήρξε ένας από τους πιο δημοφιλείς Άγγλους της εποχής του. Αμφιλεγόμενη προσωπικότητα

με εκκεντρική και άστατη ζωή, ταξίδεψε σε πολλά μέρη της Ευρώπης και της Ανατολής και συνέδεσε το όνομά του με την Ελληνική Επανάσταση και τον Φιλελληνισμό. Ο περιηγητισμός δεν ήταν άγνωστος στην εποχή του. Ιδιαίτερα εύποροι ευγενείς και λόγιοι Ευρωπαίοι ταξίδευαν για λόγους πολιτικούς, ιδεολογικούς, θρησκευτικούς ή εκπαιδευτικούς, καταθέτοντας πλήθος περιηγητικών κειμένων με τις παρατηρήσεις τους, τις γνώσεις τους και τις εμπειρίες τους από τους τόπους που επισκέπτονταν. Οι Ναπολεόντειοι πόλεμοι στην Ευρώπη τις πρώτες δεκαετίες του 19ου αιώνα, που καθιστούσαν τα Βαλκάνια πιο ασφαλές προορισμό, η εξιδανίκευση της ελληνικής αρχαιότητας που έγινε ιδιαίτερα γνωστή με την άνθηση της τυπογραφίας και η ελληνική επανάσταση αργότερα ενθάρρυναν την περιήγηση των Ευρωπαίων στην Ελλάδα, το πρώτο μισό του 19ου αιώνα. Ενόψει και της πα-

ρακμής της οθωμανικής αυτοκρατορίας το ενδιαφέρον των δυτικών δεν περιοριζόταν μόνο στη λατρεία της αρχαίας ελληνικής περιόδου αλλά και την εξέλιξη ενός τόπου που είχε αρχίσει να αφυπνίζεται.

Οι ξένοι ταξιδιώτες περιηγητές, μέσα από την μελέτη των μνημείων του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού και την καταγραφή της καθημερινής ζωής στην ελληνική κοινωνία, κληροδότησαν έναν αναρίθμητο πλούτο ταξιδιωτικών αφηγήσεων, ποιημάτων, μυθιστορημάτων, εικαστικών έργων και επιστημονικών καταγραφών. Τα κείμενά τους εμπλουτισμένα με χαρτογραφικές και ζωγραφικές απεικονίσεις, αποτελούσαν έναν πλούσιο εικονογραφικό θησαυρό.

Στις 2 Ιουλίου του 1809, σε ηλικία είκοσι ενός ετών, ο Λόρδος Μπάιρον με τη συνοδεία του αφοσιωμένου φίλου του Τζον Χόμπχάουζ και άλλων, αναχώρησε από το Φαλμάουθ του Λονδίνου και με ενδιάμεσους σταθμούς την Πορτογαλία και Ισπανία κατευθύνθηκε μέσω Γιβραλτάρ προς τη Μάλτα. Από εκεί έφτασε στις 26 Σεπτεμβρίου του ίδιου έτους στην Πάτρα και στη συνέχεια κατέπλευσε στην Πρέβεζα.

Η Ήπειρος γνώριζε αξιόλογη εμπορική δραστηριότητα ήδη από τον 18ο αιώνα καθώς συνδεόταν μέσω των λιμανιών και των χερσαίων οδών της με το διαμετακομιστικό εμπόριο της Δύσης. Το ρεύμα αποδημίας από την Ήπειρο αρχικά προς την Ιταλία και αργότερα και προς την Κεντρική Ευρώπη, η δημιουργία μεγάλων εμπορικών οίκων των απόδημων Ηπειρωτών στους τόπους εγκατάστασής τους και οι δωρεές και αγαθοεργίες των μεγαλεμπόρων προς την πατρίδα τους, συνετέλεσαν επίσης στην οικονομική και πνευματική άνθηση της περιοχής. Από τα Ιωάννινα, σημαντικό εμπορικό και διοικητικό κέντρο, διέρχονταν όλες οι οδικές αρτηρίες της Ηπείρου. Η πόλη βρέθηκε στο προσκήνιο του ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος λόγω των εμπορικών σχέσεων που είχε αναπτύξει με μεγάλες πόλεις της Ευρώπης, όπως Λιβόρνο, Βιέννη, Λειψία, Βουκουρέστι, Μόσχα, της παρουσίας προξενείων των Μεγάλων Δυνάμεων, Ρωσίας, Αυστρίας, Γαλλίας, Αγγλίας, σε αυτήν και βέβαια λόγω της πνευματικής της ακμής.

Η άνοδος του Αλή πασά στην εξουσία, η ισχυρή και αμφιλεγόμενη προσωπικότητά του, οι διπλωματικές του ικανότητες και η φιλοδοξία του να οργανώσει το πασαλίκι του σύμφωνα με ευρωπαϊκά πρότυπα, κατά τη διάρκεια της ηγεμονίας του (1788-1822) ενίσχυσε τη συνεργασία με τα εμπορικά κέντρα της Δύσης, βελτίωσε το οδικό δίκτυο και αύξησε την προσέλευση ξένων περιηγητών στην περιοχή.

Το μεγαλύτερο τμήμα του οδικού δικτύου απαρτιζόταν από στενούς χωμάτινους ημιονικούς δρόμους και η χρήση τροχήλατων περιοριζόταν κυρίως σε πεδινές εκτάσεις. Η κακή συντήρηση των δρόμων έκαναν τα ταξίδια δύσκολα. Την κατάσταση δυσχέραιναν επιπλέον τα φυσικά γεωμορφολογικά εμπόδια, όπως στενά μονοπάτια,

Χάρτης Ευρώπης, 1870. Στον ιστότοπο, <https://eng.travelogues.gr/item.php?view=51323>

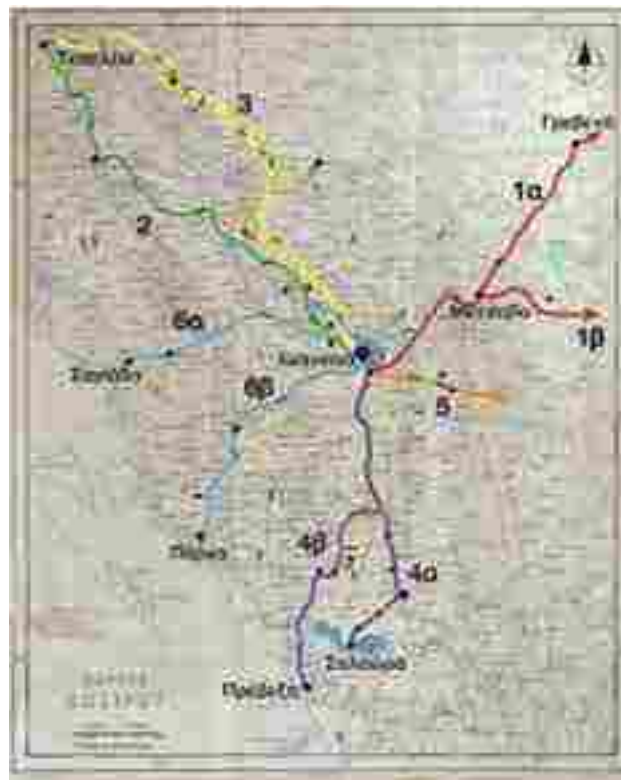
δύσβατα βουνά, ποτάμια, τα καιρικά φαινόμενα και κυρίως το πρόβλημα της ληστείας που είχε πάρει μεγάλες διαστάσεις από τον 17ο αιώνα.

Ένας μηχανισμός μείωσης των κινδύνων του ταξιδιού ήταν οι παρόδοιοι σταθμοί, τα χάνια, που δημιουργήθηκαν σε ολόκληρο το δίκτυο της οθωμανικής αυτοκρατορίας. Στους χώρους αυτούς οι ταξιδιώτες μπορούσαν να διανυκτερεύουν με ασφάλεια και να προμηθεύονται τα αναγκαία για τη συνέχιση του ταξιδιού τους. Εκτός από τους εμπόρους, τους δρόμους χρησιμοποιούσαν και οι ταξιδιώτες, οι οποίοι φρόντιζαν να έχουν μαζί τους την απαραίτητη συνοδεία για ένα ασφαλές ταξίδι.

Ο Αλή πασάς αντιλήφθηκε τη σημασία ύπαρξης καλού και ασφαλούς οδικού δικτύου για την εύρυθμη διοίκηση αλλά και για τη διευκόλυνση του εμπορίου. Φρόντισε να πατάξει τη ληστεία και να αποκαταστήσει τη δημόσια ασφάλεια σε μεγάλο βαθμό, τουλάχιστον στις κεντρικές οδικές αρτηρίες.

Η βελτίωση του οδικού δικτύου έδωσε ώθηση στην ανάπτυξη της πόλης και αύξησε τους επισκέπτες στην περιοχή. Ανάμεσά τους φυσιολάτρεις, αρχαιολάτρεις, φιλέλληνες αλλά και αρχαιοκάπηλοι και τυχοδιώκτες που είχαν τη δυνατότητα της οικονομικής κάλυψης του ταξιδιού τους από ιδιωτικούς ή κρατικούς πόρους. Λόγιοι, πολιτικοί, στρατιωτικοί και διπλωμάτες που επισκέφθηκαν την περιοχή, άφησαν ένα πλήθος κειμένων, σκίτσων και χαρτών και μεγάλη ποικιλία πληροφοριών σχετικά με τις συμπεριφορές των ντόπιων, την κατάσταση των σπιτιών, των χανιών, τις διαδρομές, το οδικό δίκτυο, τα τεχνικά έργα υποδομών.

Ο Λόρδος Βύρων δεν κατέγραψε τις ταξιδιωτικές του

Οι βασικές οδικές αρτηρίες του 18ου-19ου αιώνα όπως απεικονίζονται στον χάρτη της Ηπείρου του Μ. Χρυσοχόου, 1895, [πηγή: Αρχείο Κ. Παπαζήση], δημοσιευμένο στη Διδακτορική Διατριβή της Μαρίας Μπαλοδήμου, «Το ιστορικό οδικό δίκτυο του 18ου και 19ου αι. στην Ήπειρο. Η ιδιαίτερη περίπτωση του Ζαγορίου», Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, Ε.Μ.Π., Αθήνα 2011, σ. 67.

εντυώσεις παρά μόνο στα ποιήματά του και στην αλληλογραφία του. Ο φίλος του ωστόσο από τα φοιτητικά του χρόνια στο Πανεπιστήμιο του Cambridge, John Cam Hobhouse και συνοδοιπόρος του στο ταξίδι του στην Ήπειρο και την Ανατολή (1809-1811) αλλά και σε άλλες περιπλανήσεις του στην Ευρώπη, (1816-1823) που ήταν αρχαιολάτρης, φιλέλληνας και μέλος του Ελληνικού Κομιτάτου του Λονδίνου, εξέδωσε το 1813 το οδοιπορικό του από το ταξίδι με τον Μπάιρον στην Ελλάδα με τίτλο *Travels in Albania and other provinces of Turkey in 1809 and 1810* με σημαντικές πληροφορίες για την Ήπειρο. Το βιβλίο σημείωσε μεγάλη εκδοτική επιτυχία.

Οι περιηγητές, όπως είδαμε, δεν ταξίδευαν μόνοι αλλά συνοδεύονταν από φίλους, υπηρέτες, δασκάλους, γιατρούς, καλλιτέχνες και επιστήμονες. Εξασφάλιζαν φιλοξενία από υψηλόβαθμους διπλωμάτες και τοπικούς άρχοντες, ενώ τις μετακινήσεις τους συντόνιζαν ντόπιοι οδηγοί που φρόντιζαν για την εξεύρεση καταλύματος και τροφής και γενικότερα για την ασφάλεια και επιτυχία της περιοδείας.

Ο Λόρδος Μπάιρον και η συνοδεία του έφτασαν στις 29 Σεπτεμβρίου στην Πρέβεζα και αφού επισκέφθηκαν τη Νικόπολη και το Άκτιο, μετέβησαν με λέμβο στη Σαλαώρα και από εκεί στην Άρτα. Στις 6 Οκτωβρίου έφτασαν στα Γιάννενα με σκοπό να επισκεφθούν τον Αλή πασά, ο οποίος όμως απουσίαζε στο Τεπελένι. Κατά την παραμονή του στα Γιάννενα, στο αρχοντικό του Νικολού Αργύρη, ο Μπάιρον συναντήθηκε με τον Αθανάσιο Ψαλίδα και με τους εγγονούς του Αλή πασά, οι οποίοι εντυπωσίασαν τους επισκέπτες με τη συμπεριφορά τους.

«Μεταξύ τούτων [των επισήμων] ήτο και ο υιός του πρεσβυτέρου υιού του Αλή, Μουχτάρ πασά, παιδάκι μόλις δεκαετής, του οποίου εν τούτοις το θάρρος, η αταραξία και οι φιλοφρονητικοί τρόποι, ασυνήθεις δια την ηλικίαν του, εξέπληξαν τους επισκέπτας. Ο μικρός Βέης ωμίλει Αλβανικά και Ελληνικά. Από τον λαιμόν του εκρέματο εν περιπίπτον (φυλαχτό) του Αγίου Νικολάου, το οποίον ο Χόμπχάουους απειράθη να εγγίση, αλλ' ατο παιδίον αμέσως τους εκράτησε το χέρι. Ο εξάδελφός του, Μουχαμέτ, υιός του Βελή Πασσά, δευτερότοκος υιός του Αλή, εδέχθη ωσαύτως την επίσκεψιν των ξένων, εφελκύσας επίσης την συμπάθειαν αυτών με τας περιποιήσεις του και την ασυνήθη δια την δωδεκαετή ηλικίαν του αταραξίαν». Το απόσπασμα είναι από το βιβλίο, *Βίος και Δράσις του Βύρωνος εν Ελλάδι*, του Άγγλου διπλωμάτη S.C. Atchley.

Με σκοπό να συναντήσουν τον Αλή πασά στο Τεπελένι, οι ταξιδιώτες πέρασαν από το χωριό Πρωτόπαππα όπου και διανυκτέρευσαν εξαιτίας σφοδρής κακοκαιρίας. Στη συνέχεια στάθμευσαν στο χωριό Ζίτσα. Οι ομορφιές της περιοχής, το ποτάμι του Καλαμά και ο καταρράκτης της Γλύζιανης ενέπνευσαν τον ποιητή ο οποίος θα γράψει αργότερα στο ποίημα, *Προσκύνημα του Τσάιλντ Χάρολντ*, τις παρακάτω στροφές:

«Ω! Ζίτσα των μοναστηριών, απ' τη σκιερή κορφή σου,
Μικρή γωνιά μυριόχαρη στης γης εδώ την άγια,
Όπου και αν δης, κάτου αφηλά, μπροστά, τριγύρω, πίσου,
Τι ουράνιων τόξων χρώματα και τι ωμορφιές και μάγια!
Δάση, ποτάμια, όρη, βοσκές, εδώ έχει απ' όλα πλήθη,
Και οι ολογάλανοι ουρανοί χύνουν παντού αρμονία,
Του μακρυσμένου χείμαρρου η βουή κάτου στα βύθη
Δείχνει τη γης που τα νερά ξεσπούνε με μανία,
Αχνοστριφογυρίζοντας στον βράχων τα γκρεμνά,
Κ' η φύση σύγκρα στην ψυχή και γοητείες γεννά.
(Λόρδος Μπάιρον, Τα τραγούδια του για την Ελλάδα, Μτφρ. Στέφανου Μύρτα).

Έγχρωμη λιθογραφία των L. Dupre και C. Motte. Απεικονίζονται οι εγγονοί του Αλή πασά. Ιδιωτική Συλλογή Ζήκου Παπαζώτου.

Το ποιητικό έργο *Childe Harold's Pilgrimage* (Το προσκύνημα του Τσάιλντ Χάρολντ), ο Λόρδος Βύρων εξέδωσε το 1812, μετά την επιστροφή του από το ταξίδι στην Ελλάδα. Αποτελεί ένα αυτοβιογραφικό λυρικό και αφηγηματικό ποίημα που χωρίζεται σε Άσματα. Το πρώτο άσμα αναφέρεται στην πρώτη φάση του ταξιδιού του στην Πορτογαλία και Ισπανία. Στο δεύτερο Άσμα ο Λόρδος Βύρων αναφέρεται στο ταξίδι του στην Ελλάδα, δια στόματος του ήρωά του Τσάιλντ Χάρολντ.

Ακολουθώντας την κοιλάδα του Καλαμά, οι ταξιδιώτες αφού πέρασαν από το Δελβινάκι, και το Λιμπόχοβο, έφτασαν στο Τεπελένι, γενέτειρα του Αλή πασά, όπου και τον συνάντησαν. Ο Μπάιρον γοητεύτηκε από τη γνωριμία του με τον βεζίρη και εντυπωσιάστηκε με τον πλούτο και την φιλοξενία που τους επιφύλαξε.

«Ότε ο Αρόλδος (Τσάιλντ Χάρολντ) συνήντησε τον σατράπη της Αλβανίας, τον είδε περικυκλούμενον υπό λαμπράς πομπής. Δούλοι, ευνούχοι, ξένοι και μωαμεθανοί καλόγηροι περιμένονσι ευσεβάστως τας διαταγάς του. Η κατοικία του εντός μεν είναι ανάκτορον, εκτός δε φρούριον και φαίνεται ως τόπος συνεντεύξεως παντοίων ανθρώπων. Πλήθος πολεμιστών ιππευόντων εφ' ίππων με πολυτελή επιστρώματα εσχημάτιζον ίλην ιππικού ετοιμοπόλεμον. Στρατιώται με ποικίλας στολάς εφύλαττον τους διαδρόμους. Ενίοτε οι θόλοι αντήχουν εκ του παταγώδους καλπασμού του κέλητος στροφιόφορου Τατάρου. Τούρκοι, Έλληνες, Αλβανοί και Μαύροι συνθηροίζοντο εις τούτο το ανάκτορον υπό ποικίλας στολάς, ενώ ο πολεμικός ήχος του τυμπάνου ανήγγειλε την επάνοδον της νυκτός».

(Τα Άπαντα του Λόρδου Βύρωνος, τόμ. Ι, Αθήνα 1895)

Επέστρεψαν στα Ιωάννινα μετά από παραμονή τεσσά-

ρων ημερών, με ενδιάμεση στάση στη Ζίτσα. Κατά την παραμονή τους στα Ιωάννινα, αναζήτησαν τα ερείπια του αρχαίου θεάτρου της Δωδώνης.

«Ω! αρχαία Δωδώνη! Πού είναι το ιερόν άλσος σου, η προφητική πηγή σου και το θείον μαντείον σου; Εις ποίαν κοιλάδα αντηχούν οι χρησιμοί του Διός; Ποία λείψανα μένουσιν έτι εκ του βωμού του αστεροπητού;

(Τα Άπαντα του Λόρδου Βύρωνος, τόμ. Ι, Αθήνα 1895)

Στα Ιωάννινα ο Μπάιρον έμαθε για την ιστορία της κυρά Φροσύνης την οποία αργότερα αποτύπωσε στο έργο του Ο Γκισούρ, ένα μακρύ αφηγηματικό ποίημα που δημοσιεύτηκε το 1813 και μέχρι το 1815 είχε κάνει δεκαπέντε εκδόσεις. Η υπόθεση αναφέρεται στον

τραγικό θάνατο με καταποντισμό μιας όμορφης μοιχαλίδας, της Λειλά, που ο οργισμένος σύζυγός της Χασάν την έκλεισε σε σάκο και στην εκδίκηση του Βενετού εραστή της, Γκισούρ. Στις σημειώσεις του ο ποιητής συνδέει το άγριο αυτό συμβάν με την ιστορία της κυρα Φροσύνης που πνίγηκε μαζί με άλλες έντεκα γυναίκες των Ιωαννίνων, κλεισμένες σε σάκους στην λίμνη της πόλης, μετά από διαταγή του Αλή πασά.

«Και το ρίξαν και παέι.
Και στα βάθη τραβάει
Το φορτίο κατεβαίνει.
Και σε κύκλων μορφή
Το νερό προχωρεί
Στ' ακρογιάλι πηγαίνει.
Κάποιο ρεύμα θαρρώ
Το λυκνίζει ανάρηα
Μα είν' απάτη οπτική.
Είν' μια αχτίδα σεμνή
Της σελήνης φιλί
Στα νερά τα καθάρια.
Το κυττώ. Απ' τη ματιά
Όλο πάει όλο φθίνει...
Λιγοστεύει και να
Μια πετρούλα έχει γίνει
Πιο μικρή πιο μικρή
Μια κηλιδα άσπρη μοιάζει
Το διαμάντι αυτό
Που στραφτάλιζε εδώ
Δες, το φως το χλευάζει...»

(Λόρδου Βύρωνος, Ποιητικά έργα, έμμετρα απόδοση Μαρίας Κεσίση)

Φεύγοντας από τα Ιωάννινα στις 3 Νοεμβρίου 1809, οι ταξιδιώτες έφτασαν στην Πρέβεζα (μέσω Άρτας – Σαλαώρας) με σκοπό να κατευθυνθούν προς Πάτρα δια θαλάσσης. Το καράβι όμως λόγω τρικυμίας έχασε τον προσανατολισμό του και προσορμίστηκε σε παραθαλάσσια περιοχή κοντά στο Σούλι. Εκεί οι Σουλιώτες πρόσφεραν καταφύγιο στους ναυαγούς και έναν οδηγό για να τους οδηγήσει ασφαλώς στην Πρέβεζα δια ξηράς.

Στο επεισόδιο αυτό αναφέρεται ο Μπάιρον στο ποιητικό του έργο, *Το Προσκύνημα του Τσάιλντ Χάρολντ*. Από εκεί ξεκινάει και ο θαυμασμός του Μπάιρον για τους Σουλιώτες και η φιλία τους. Οι πολεμικές αρετές τους, ο αγώνας τους για την ανεξαρτησία, ο δύσκολος βίος τους στα βουνά του Σουλίου, ήταν ήδη γνωστά στον βαλκανικό και ευρύτερα στον ευρωπαϊκό χώρο και πριν την επανάσταση.

Μα ενάντιοι άνεμοι σπρώξανε κατάρηχα ένα βράδυ
Τη βάρκα στη βραχόσκιστη την ακροθαλασσιά,
Κάτω απ' το Σούλι, κ' ήτανε γύρω ερημιά, σκοτάδι
Φόβος να βγουν, να μείνουνε τρομάρα, απελπισιά,
Δειλιάζουν οι θαλασσινοί και λόγο σταματούνε,
Ποιος ξέρει εκεί αν δεν έστησε καρτέρι η προδοσιά.
Και σαν αποφασίσανε να βγουν αγάλι, αγάλι,
Ακόμα είχαν καρδιάχτυπο, μη ανθρώποι που μισούνε
Φράγκους και Τούρκους, στο έρημο και σκοτεινό ακρογιάλι
Τα ιστορικά τους μακελλιά τα ξαναρχίσουν πάλι.

Μάταιοι φόβοι, ευγενικά τους πήραν απ' το Σούλι
Μεσ' από βάλτα δύσκολα στα ολόψηλα γκρεμινά,
Καλόκαρδοι, ανυπόταχτοι, σαν να μην ήταν δούλοι
Ποτέ, στο τζάκι βάλανε φωτιά, στίψαν τα υγρά
Τα ρούχα, ανάψανε το φως, γεμίσαν το ποτήρι
Και στρώσαν τα βρισκούμενα κι ες ήταν φτωχικά.
Φιλανθρωπία σπάνια για τον αποσταμένο

Ο Λόρδος Βύρων με σουλιώτικη στολή. Από το βιβλίο «Childe Harold's Pilgrimage» by Lord Byron, τομ. Ι, εκδ. John Murray, London 1845. Ιδιωτική Συλλογή κ. Ζήκου Παπαζώτου. Ο Μπάιρον αγόρασε αυτήν την ενδυμασία στην Ήπειρο. Στη μητέρα του έγραψε (12-11-1809): «Απόκτησα κάτι μεγαλοπρεπείς αλβανικές ενδυμασίες, τα μόνα ακριβά αντικείμενα σ' αυτή τη χώρα. Στοιχίζουν 50 γκινέες η καθεμία κι έχουν πάνω τους τόσο πολύ χρυσάφι που θα κόστιζαν διακόσιες στην Αγγλία!». Το απόσπασμα είναι από το βιβλίο, «Ο Λόρδος Βύρων στην Ελλάδα», επιστημονικός υπεύθυνος εκθέσεως και καταλόγου Φανή-Μαρία Τσιγκάκου, Αθήνα 1987.

Η ανάπαψη, ο λόγος ο γλυκός στον έρμο κακομοίρη.
Είνε ένα μάθημα καλό για κάθε ευτυχισμένο,
Κι άξιο να κάμη να ντραπή το μαύρο διαστρεμμένο.
Λόρδου Μπάιρον, Τα τραγούδια του για την Ελλάδα, μετρφ. Στέφανου Μύρτα, Αθήνα 1824.

Επιστρέφοντας στην Πρέβεζα κατευθύνθηκαν προς την Πάτρα και στις 25 Δεκεμβρίου 1809 έφτασαν στην Αθήνα. Το επόμενο έτος ταξίδεψαν προς Σμύρνη και Κωνσταντινούπολη και στις 14 Ιουλίου 1811 ο Μπάιρον και η συνοδεία του επέστρεψαν στην Αγγλία. Αυτό

ήταν το πρώτο ταξίδι (1809-1811) του Μπάιρον στην Ελλάδα και την Ανατολή όπου ήρθε ως θαυμαστής του παρελθόντος και της αρχαιότητας. Θα ακολουθήσει και δεύτερο (1823-1824) ως υπέρμαχος της ανεξαρτησίας της Ελλάδας. Η διάδοση των ανθρωπιστικών σπουδών στη Δύση γέννησε τον θαυμασμό των Ευρωπαίων για την ελληνική αρχαιότητα και έφερε πολλούς αρχαιολάτρεις στην τουρκοκρατούμενη Ελλάδα. Μέσα στο γενικότερο κλίμα του ρομαντισμού και των κηρυγμάτων περί ελευθερίας που γέννησαν η αμερικανική και γαλλική επανάσταση στο τέλος του 18ου αιώνα, η ιδέα στήριξης του απελευθερωτικού αγώνα των Ελλήνων βρήκε ανταπόκριση. Αν και η ευρωπαϊκή διπλωματία είχε εχθρική στάση απέναντι στην ελληνική επανάσταση, η κοινή γνώμη ήταν ευνοϊκή. Τα έντονα φιλελληνικά αισθήματα που προξένησε το 1822 η σφαγή στη Χίο και η στροφή της εξωτερικής αγγλικής πολιτικής προς όφελος των Ελλήνων, έφεραν πολλούς εθελοντές στρατιωτικούς, ιδεολόγους και οπαδούς του φιλελευθερισμού στην Ελλάδα, για να ενισχύσουν τον αγώνα των επαναστατημένων Ελλήνων. Παράλληλα σε πολλές χώρες συγκροτήθηκαν και φιλελληνικά κοιμιτάτα, το 1821 στη Γερμανία και Ελβετία και στη συνέχεια στη Γαλλία και Η.Π.Α.

Το Αγγλικό Κομιτάτο του Λονδίνου ιδρύθηκε τον Φεβρουάριο του 1823. Ως εκπρόσωπός του ο Λόρδος Βύρων έφτασε στο Μεσολόγγι τον Ιανουάριο του 1824, όπου τον υποδέχτηκαν με λαμπρές τιμές και τάχθηκε στο πλευρό του Μαυροκορδάτου και της Κεντρικής Κυβέρνησης. Συνέδεσε το όνομά του με το αγγλικό δάνειο το οποίο συνήφθη τελικά το 1824 με επαχθείς όρους για την ελληνική κυβέρνηση. Ορκίστηκε πάνω στον τάφο του Μάρκου Μπότσαρη, που είχε σκοτωθεί τον προηγούμενο χρόνο, να αγωνισθεί μέχρι θανάτου για την ελευθερία. Γνωρίστηκε με τον πολιτικό Μεσολογγίτη, Σπυρίδωνα Τρικούπη και ανέπτυξε δυνατή φιλία. Προσπάθησε να οργανώσει τους ξένους εθελοντές και τις ντόπιες ένοπλες ομάδες σε τακτικό στρατό, η επιδείνωση της υγείας του όμως ματαίωσε τα σχέδια του και πέθανε το Πάσχα του 1824, στις 7/19 Απριλίου.

Δικαίως ο λυρικός ποιητής του 19ου αιώνα και παγκόσμιο σύμβολο του ρομαντισμού, Λόρδος Μπάιρον συνδέθηκε με τον τόπο μας και καθιερώθηκε ως σύμβολο του φιλελληνισμού και της πολιτικής ελευθερίας. Κατά την παραμονή του στην Αθήνα, μετέφρασε ελληνικά τραγούδια στα αγγλικά όπως ο Θούριος του Ρήγα και χρησιμοποίησε ελληνικές λέξεις στην αλληλογραφία του αλλά και στην ποίησή του. Η λεπλασία και καταστροφή των μαρμάρων του Παρθενώνα προκάλεσε την αντίδρασή του που αποτύπωσε στο ποίημα του «Η Κατάρτα της Αθηνάς» τον χειμώνα 1810-1811.

Ωστόσο το έργο που τον καθιέρωσε ως υποστηρικτή του ελληνισμού είναι *Το Προσκύνημα του Τσάλιτ Χάρολντ*, που αναφέρεται στο πρώτο του ταξίδι στην Ελλάδα. Το βιβλίο του αυτό σημείωσε μεγάλη εκδοτική επιτυχία, γνώρισε δεκαοχτώ εκδόσεις στο Λονδίνο το διάστημα 1812-1827. Οι αναγνώστες της βυρωνικής ποίησης μέχρι το 1850 υπολογίζονται στους 500.000 στις αγγλόφωνες χώρες μόνο, τη στιγμή που το σύνολο των άλλων ρομαντικών ποιητών της Βρετανίας το ίδιο χρονικό διάστημα είναι πολύ λιγότεροι από το ένα δέκατο αυτών.

Εύλογα αποδίδεται στον λόρδο Μπάιρον κατά ένα μεγάλο μέρος η αφύπνιση των Ευρωπαίων στο πλευρό των αγωνιζομένων Ελλήνων στα χρόνια της Επανάστασης. Η αμεσότητα του ήρωα, η αναφορά στις ομορφιές της φύσης και στο ένδοξο παρελθόν της Ελλάδας επηρέασαν καθοριστικά την προσέλευση των φιλελλήνων και των ξένων περιηγητών μετά τα ταξίδια του.

Οι Σουλιώτες σώζουν τον Τσάιλντ Χάρολντ. Από την ιδιωτική συλλογή του κ. Ζήκου Παπαζώτου

Ο Όρκος του Λόρδου Βύρων. Ιδιωτική Συλλογή κ. Ζήκου Παπαζώτου

Βασική βιβλιογραφία:

Αναστάσιος Παπασταύρος, Λόρδος Μπάιρον. Από τα Γιάννενα στην αθανασία, Αθήνα 2006
S.C. Atchley, Βίος και Δράσεις του Βύρωνος εν Ελλάδι, Αθήνα 1918
Λόρδου Βύρωνος Ποιητικά Έργα, έμμετρη απόδοση Μαρίας Κεσίση, Αθήνα 1974
Λόρδου Μπάιρον Τα τραγούδια του για την Ελλάδα, μτφρ. Στέφανου Μύρτα, Αθήνα 1924

Λόρδου Βύρωνος Ο Γκιαούρ, μτφρ. Αικατερίνης Δοσίου

* Το Υπουργείο Πολιτισμού για τη συμπλήρωση 200 ετών από τον θάνατο του Λόρδου Βύρωνα, εξήγγειλε την κήρυξη του 2024, ως «Αφιερωματικό Έτος στον Λόρδο Βύρωνα».

** Το άρθρο γράφτηκε με αφορμή την παρουσίαση της Ιδιωτικής Συλλογής του κ. Ζήκου Παπαζώτου κατά τη διάρκεια της Εκθεσης «Συλλέγοντας μνήμες» που πραγματοποιήθηκε από το Κέντρο Ημέρας Άνοιξης Ιωαννίνων της Ε.Ψ.Ε.Π. σε συνεργασία με τον Φιλοτελικό και Φιλοσυλλεκτικό Όμιλο Ιωαννίνων, στα ΓΑΚ – Ιστορικό Αρχείο Ηπείρου. Στην Έκθεση συμμετείχαν επίσης με τις ιδιωτικές τους συλλογές οι: Γεώργιος Βάββας, Σπυρίδων Νάκας, Τριαντάφυλλος Μεταξάς, Κωνσταντίνος Μαυροπάνος, Βασίλειος Καρανώτας, Κωνσταντίνος Τράσσης, Αλέξανδρος Καμπαλώνης, Μιχαήλ Ζαφειρίδης, Παναγιώτης Αλεξίου.

Η Αγγελική Ντίου είναι αρχειονόμος στα ΓΑΚ- Ιστορικό Αρχείο Ηπείρου.

Η Νύφη της Αβύδου. Ιδιωτική Συλλογή κ. Ζήκου Παπαζώτου

Ο Μπάιρον έγραψε επίσης και έμμετρες μυθιστορίες, εμπνευσμένος από την ανατολική μεσόγειο και τον ελληνικό χώρο. Αυτές είναι: *Ο Γκιαούρ*, *Η Νύφη της Αβύδου*, *Ο Κουρσάρος* και *Η Πολιορκία της Κορίνθου*. Ο πολιτισμικός πλούτος και οι φυσικές ομορφιές της Ανατολής έκαναν τις μυθιστορίες αυτές ευχάριστες στο κοινό.

Η μυθιστορία του Γκιαούρ ανήκει στα αντιπρο-

σωπευτικά έργα της φιλελληνικής ποίησης του Μπάιρον. Ο ήρωας του έργου φέρει στοιχεία από τον αγέρωχο χαρακτήρα και την αντρειοσύνη των υπόδουλων Ελλήνων που γνώρισε ο ποιητής στο πρώτο του ταξίδι στην Ελλάδα. Γενικότερα οι βυρωνικοί ήρωες προβάλλουν στοιχεία της προσωπικότητας του ποιητή και αντιπροσωπεύουν το ρομαντικό πνεύμα της εποχής τους. Δεν υπακούουν στους ανθρώπινους νόμους και έχουν δική τους ηθική, είναι μελαγχολικοί με πάθη και ορμητική διάθεση, σημαδεμένοι από τη μοίρα, καταστρέφουν τους γύρω τους και στο τέλος και τον εαυτό τους.

Αλλά και το ποιητικό έργο του Μπάιρον επηρέασε το ρομαντικό λογοτεχνικό κίνημα στην Ελλάδα. Στοιχεία του βυρωνισμού συναντάμε στις ποιητικές δημιουργίες των αδελφών Σούτσου, του Α.Ρ. Ραγκαβή, του Διονύσιου Σολωμού. Τα έργα του γενικότερα αποτέλεσαν πηγή έμπνευσης για μεγάλους καλλιτέχνες της εποχής του. Ακόμη προς τιμή του Μπάιρον φιλοτεχνήθηκαν αγάλματα, ανδριάντες και πίνακες και ονοματοδοτήθηκαν δρόμοι σε πολλές πόλεις της Ελλάδας και κτίρια. Ο Δήμος Βύρωνα στην Αθήνα του χρωστάει το όνομά του. Φιλολογικοί Σύλλογοι και Εταιρείες ασχολήθηκαν με το έργο του.

Η δράση του τον καθιέρωσε ως ένα από τα μεγαλύτερα πρότυπα του φιλελληνισμού. Ο θάνατός του τον συνέδεσε με την εμβληματική πόλη του Μεσολογγίου που για τους Έλληνες αποτελεί σύμβολο ηθικών αξιών, ανεξαρτησίας και ελευθερίας.

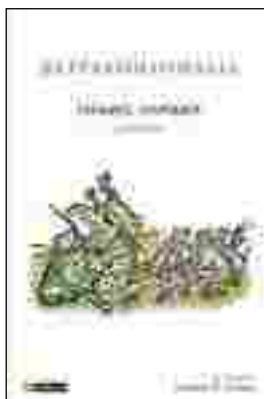
Les Dames de Byron. Portraits of the principal female characters in Lord Byron's poems. Ιδιωτική Συλλογή κ. Ζήκου Παπαζώτου.

Εικονίζεται ο Μάρκος Μπότσαρης, στο βιβλίο του J.C. Hobhouse, *A Journey through Albania and other provinces of Turkey in Europe and Asia to Constantinople, during the years 1809 and 1810*, τομ. II, β' έκδοση, London 1813. Ιδιωτική Συλλογή Ζήκου Παπαζώτου.

ΕΝΑ ΒΙΒΛΙΟ ΤΗ ΒΔΟΜΑΔΑ

Η «Βατραχομουμαχία»

**ΒΑΤΡΑΧΟΜΥΟΜΑΧΙΑ
/ ΙΛΙΑΔΟΣ ΠΑΡΩΔΙΑ /
ΑΓΝΩΣΤΟΥ**
ΑΝΔΡΕΑΣ ΖΟΥΛΑΣ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ
24ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Κυκλοφόρησε τις ημέρες αυτές και βρίσκεται ήδη στα βιβλιοπωλεία ένα σπαρταριστό κείμενο της Αρχαίας μας Γραμματείας, η «Βατραχομουμαχία», σε μετάφραση του δημοσιογράφου συγγραφέα-μεταφραστή Ανδρέα Χ. Ζούλα. Το βιβλίο, που τιτλοφορείται: «Βατραχομουμαχία / Ιλιάδος Παρωδία / Αγνώστου», εκδόθηκε από τον εκδοτικό Οίκο «24γράμματα» του Γιώργου Δαμιανού, ο οποίος πέρυσι είχε εκδώσει τα πενήντα σωζόμενα έργα της Αρχαίας Κλασικής Δραματουργίας (επτά τραγωδίες του Αισχύλου, επτά τραγωδίες και ένα σατυρικό δράμα του Σοφοκλή, δέκα εννέα δράματα του Ευριπίδη, ένδεκα κωμωδίες του Αριστοφάνη και πέντε κωμωδίες του Μενάνδρου) σε ισοσυλλαβισμένη μετάφραση του Ανδρέα Χ. Ζούλα.

Το νεοεκδοθέν βιβλίο-μετάφραση του κ. Ζούλα περιλαμβάνει, εκτός από τα εισαγωγικά σημειώματα το Αρχαίο Κείμενο της «Βατραχομουμαχίας» και την ισοσυλλαβισμένη, επίσης, μετάφρασή της, σε αντικριστές σελίδες, καθώς και ένα μικρό θεατρικό έργο για παιδιά, με τίτλο «Η Βατραχομουμαχία και η Γιορτή μας».

Η «Βατραχομουμαχία» αποδιδόταν κατά την αρχαιότητα στον Όμηρο, άποψη που αναθεωρήθηκε από Αλεξανδρινούς φιλόλογους, οι οποίοι θεωρούσαν ότι συγγραφέας της ήταν ο Πίγρης από την Αλικαρνασσό (έζησε το 50 αιώνα π. Χ.). Αλλά και αυτό αμφισβητήθηκε. Δεν είναι βέβαιο ποιος ήταν ο συγγραφέας της και για τον λόγο αυτόν ο συγγραφέας-με-

ταφραστής προέκρινε στην έκδοση αυτή το επίθετο «Άγνωστος», όπως εξηγεί στο εισαγωγικό σημείωμα.

Το έργο αποτελεί παρωδία της Ιλιάδας και, κατά τον συγγραφέα-μεταφραστή, ο χαρακτήρας του εντοπίζεται και εξαγνίζεται εκεί ακριβώς. Δεν αποτελεί «αντιπολεμικό έργο», καθώς το φύσει αντιπολεμικό έργο είναι η ίδια η Ιλιάδα, με «μηνύματα» σαφώς περισσότερα, «δυνατότερα» και διαρκέστερα από οποιαδήποτε παρωδία της.

Το έργο, γραμμένο όπως και τα ομηρικά έπη σε δακτυλικόν εξάμετρον σίχο (που «αντιστοιχεί» στον δικό μας «δεκαπεντασύλλαβο») αναφέρεται και περιγράφει μία ... λυσσώδη μάχη μεταξύ βατράχων και ποντικών, με πολλούς σίχους, εκφράσεις και εικόνες παρμένες κατά λέξη ή ακριβώς ή ελάχιστα παρηλλαγμένες. Η ίδια η υπόθεση και η αφήγηση είναι το πρώτο και κύριο κωμικό στοιχείο του έργου. Το δεύτερο είναι αυτά τα «ομηρικά δάνεια» και το τρίτο - κωμικότατο επίσης στοιχείο - είναι τα ίδια τα ονόματα των βατράχων και των ποντικών.

Ο συγγραφέας-μεταφραστής στην παρούσα έκδοση/εκδοχή της «Βατραχομουμαχίας», εκτός από την ισοσυλλαβισμένη μετάφραση (στις ιδιότητες της οποίας αφιερώνει ειδικό τμήμα της Εισαγωγής του) πρωτοτυπεί σε δύο ακόμη σημεία:

■ Πρώτον διατηρεί και στην μετάφραση τα αρχαία ονόματα των βατράχων και των ποντικών, καθώς αυτά είναι από μόνα τους κωμικότατο στοιχείο. Για να είναι όμως απολύτως κατανοητά, στο τέλος των Εισαγωγικών σημειωμάτων ο συγγραφέας-μεταφραστής παραθέτει Κατάλογο των ονομάτων των βατράχων και των ποντικών, - με την αρχαία ονομασία τους - με μια εννοιολογική απόδοση στην σύγχρονη γλώσσα μας και την ετυμολογία τους, καθώς και τον σίχο ή τους σίχους όπου κάθε όνομα απαντάται.

■ Δεύτερον, στο τέλος του βιβλίου παρατίθενται σε αντικριστές σελίδες οι σίχοι, εκφράσεις και εικόνες που υπάρχουν στην Βατραχομουμαχία (αριστερή σελίδα) και οι αντίστοιχες, αυθεντικές, της Ιλιάδας (δεξιά σελίδα). Και παροτρύνει ο συγγραφέας-μεταφραστής τους αναγνώστες του - ιδίως μάλιστα τα νέα παιδιά - να αναζητήσουν και άλλες τέτοιες εκφράσεις, εικόνες και σίχους που εκείνος δεν εντόπισε...

Το βιβλίο κλείνει με ένα θεατρικό έργο για παιδιά που, με τίτλο «Η Βατραχομουμαχία και η Γιορτή μας», έγραψε ο συγγραφέας-μεταφραστής για τα έξι, πραγματικά, εγγόνια που έχει αυτός και η σύζυγός του και που παίζουν στο «έργο». Το ενδιαφέρον και πρωτότυπο εδώ έγκειται στο ότι τα παιδιά, δεν παίζουν «πόλεμο», με αφορμή την Βατραχομουμαχία, αλλά - ντυμένα βεβαίως βάτραχοι και ποντικοί - παίζουν «αρχαία ελληνικά παιχνίδια». Τα παιχνίδια είναι ακριβώς τα ίδια με τα αντίστοιχα σημερινά, αλλά έχουν ... αρχαιοελληνικά ονόματα, που κι αυτό έχει την ομορφιά και την ... γοητεία του.

Η «Βατραχομουμαχία» αποδιδόταν κατά την αρχαιότητα στον Όμηρο, άποψη που αναθεωρήθηκε από Αλεξανδρινούς φιλόλογους, οι οποίοι θεωρούσαν ότι συγγραφέας της ήταν ο Πίγρης από την Αλικαρνασσό (έζησε το 50 αιώνα π. Χ.). Αλλά και αυτό αμφισβητήθηκε. Δεν είναι βέβαιο ποιος ήταν ο συγγραφέας της και για τον λόγο αυτόν ο συγγραφέας-μεταφραστής προέκρινε στην έκδοση αυτή το επίθετο «Άγνωστος», όπως εξηγεί στο εισαγωγικό σημείωμα.

ΕΝΑ ΑΛΜΠΟΥΜ ΤΗ ΒΔΟΜΑΔΑ

Το ξεκίνημα μιας thrash δυναστείας

[ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΟΥ ΤΣΑΝΤΙΚΟΥ]

Κάπου το 1983 και ενώ ο Καλιφορνέζος Ντέιβ Μαστέιν ήταν το μεγαλύτερο ταλέντο της εποχής στη thrash σκηνή, απολύθηκε από τους Metallica μετά από μια σειρά επεισοδίων όπου πρωταγωνίστησε αρνητικά.

Επειδή όμως δεν υπήρχε περίπτωση να μείνει ανενεργός, σχημάτισε τους Megadeth που έπαιζαν προχτές στην Αθήνα, στο Release.

Πριν 39 χρόνια, η μπάντα-ιδιοκτησία του Must Dave έβγαλε τον πρώτο δίσκο της, που έδειχνε ότι θα συναγωνιζόταν οποιαδήποτε άλλη στο χώρο. Και τους Metallica που τότε, ήταν ένα

συγκρότημα-οδοστρωτήρας και όχι το ηλεκτρικό αυτοκινητάκι γκολφ που είναι σήμερα.

Το Killing is my business... and Business is Good του 1985 ήταν μια άσκηση ύφους με αρκετά πράγματα που θύμιζαν κάπως τους Metallica. Ο Μαστέιν έβαλε συνθέσεις που είχε φτιάξει για τους Metallica, είτε ως τμήματα, είτε ως ολόκληρα κομμάτια.

Αν πχ το Mechanix θυμίζει κάπως το Four Horsemen, ε, δεν πέφτετε έξω.

Η μπάντα έφτιαξε τον δίσκο με έναν προϋπολογισμό 12.000 δολαρίων, που στην πλειοψηφία τους δεν πήγαν στην... κονσόλα, αλλά σε διάφορες τρυφηλότητες, αρκετές εκ των οποίων εξαιρετικά επικίνδυνες για την ανθρώπινη υγεία.

Ο Μαστέιν, αλλά και ο Ντέιβ Έλεφσον στο μπάσο, «το είχανε» και το πεδίο ήταν ανοιχτό μπροστά τους. Ο δίσκος ήταν ένα φαινομενικά πιο εκλεπτυσμένο speed/thrash υπό την αδιαμφισβήτητη κυριαρχία και δεξιοτεχνία του Μαστέιν.

Στο εξώφυλλο «γεννήθηκε» και η μασκότ της μπάντας, ο Vic (Rattlehead στο επώνυμο...), που ξεκίνησε από ένα σχέδιο του Μαστέιν (αλίμονο...).

Η συνέχεια ήταν ακόμα πιο δημιουργική για τη μπάντα. Πέντε χρόνια αργότερα θα έβγαζε ένα από τα κορυφαία άλμπουμ του speed/thrash, το Rust in Peace, όπου δίπλα στον Μαστέιν θα στεκόταν ένας από τους κορυφαίους μέταλ κιθαρίστες όλων των εποχών, ο Μάρτι Φρίντμαν.

«Born in the U.S.A.» ετών 40

«**T**ο Born In the U.S.A. άλλαξε τη ζωή μου, μου χάρισε το μεγαλύτερο κοινό μου, με ανάγκασε να σκεφτώ περισσότερο τον τρόπο με τον οποίο παρουσιάζα τη μουσική μου και με έβαλε για λίγο στο κέντρο του κόσμου της ποπ», έγραψε ο Μπρους Σπρίνγκστιν στο αυτοβιογραφικό του βιβλίο *Born To Run* (2016).

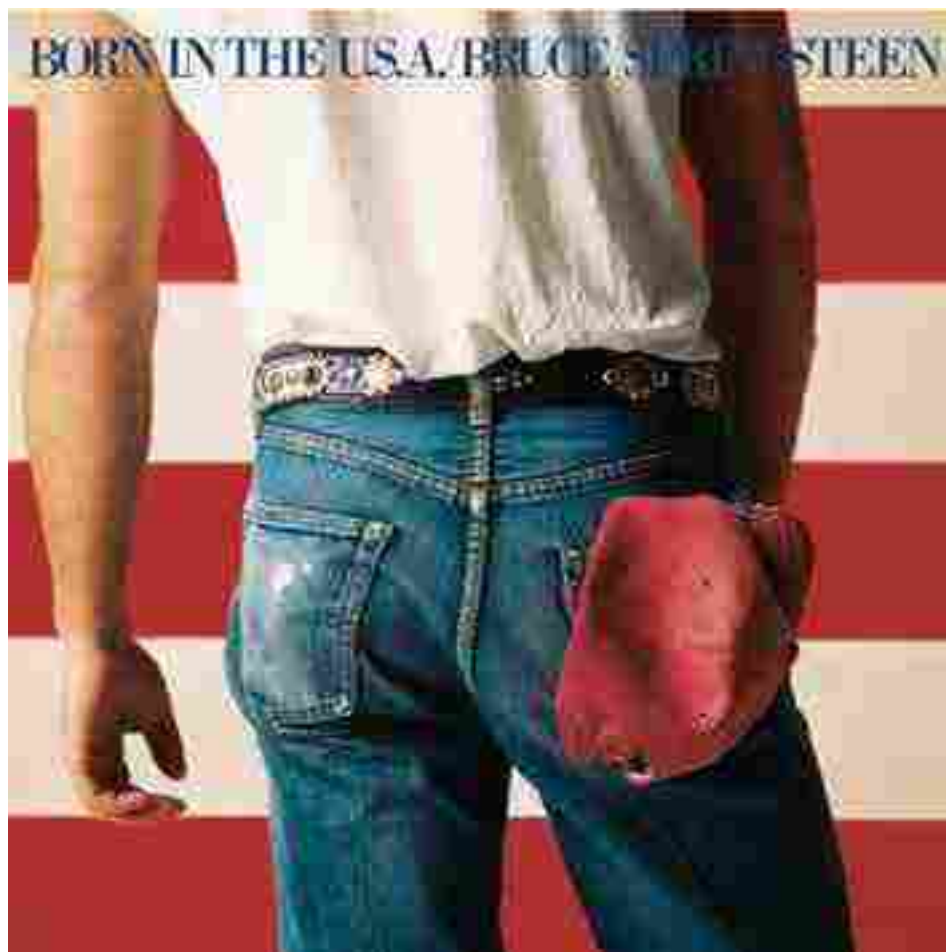
Το έβδομο άλμπουμ του Αφεντικού, το οποίο κυκλοφόρησε στις 4 Ιουνίου 1984, έγινε το άλμπουμ με τις μεγαλύτερες πωλήσεις στον κόσμο την επόμενη χρονιά, την ίδια στιγμή που τρεις άλλοι Αμερικανοί μουσικοί (Μάικλ Τζάκσον, Μαντόνα και Πρινς) διεκδικούσαν τον θρόνο της παγκόσμιας δημοφιλούς μουσικής. Το άλμπουμ αυτό όχι μόνο μετέτρεψε τον ροκά από το Φρίχολντ του Νιου Τζέρσεϊ σε σούπερ σταρ, αλλά και αποτύπωσε την πιο εμβληματική εικόνα του στις μνήμες μιας ολόκληρης γενιάς: τα μυώδη χέρια του υψωμένα, με μια κόκκινη μπαντάνα στο κεφάλι και την αμερικανική σημαία πίσω του.

Η αλήθεια είναι ότι κάτι άλλαζε στη ζωή του Σπρίνγκστιν όταν ηχογράφησε το *Born in the U.S.A.*, αλλά ίσως τίποτα που να προμήνυε μια τόσο ηχηρή άνοδο στο πρωτάθλημα των μεγάλων σταδίων.

Μετά την εξαντλητική περιοδεία για το *The River*, με 140 συναυλίες καθ' όλη τη διάρκεια του 1980 και του 1981, κουράστηκε και έπαθε κατάθλιψη και άρχισε να επισκέπτεται έναν ψυχολόγο, ο οποίος του συνέστησε να πάει στο γυμναστήριο. Η τακτική προπόνηση με βάρη, όπως είπε, τον βοήθησε να βάλει το κεφάλι του στη θέση του. Με τον καιρό, ένιωσε την πίεση να ηχογραφήσει στη Νέα Υόρκη με το συνηθισμένο του γκρουπ υποστήριξης, την *E Street Band*, αλλά οι μαραθώνιες συνεδρίες παρήγαγαν υλικό τόσο αντιφατικό που κυκλοφόρησαν δύο άλμπουμ.

Το πρώτο από αυτά, το *Nebraska* (1982), ήταν ένα πρακτικά ακουστικό έργο, το οποίο ασχολήθηκε με σκοτεινά κοινωνικά θέματα, και στο ίδιο πνεύμα προέκυψαν πολλά από τα τραγούδια που αργότερα θα αποτελούσαν το *Born in the U.S.A.*, συμπεριλαμβανομένου του διάσημου ομώνυμου τραγουδιού.

Το *Nebraska* ήταν το πρώτο άλμπουμ για το οποίο ο Springsteen δεν έκανε περιοδεία. Αντ' αυτού, παρέμεινε κλεισμένος στο στούντιο για δύο χρόνια και ηχογράφησε σχεδόν 90 τραγούδια. Το έβδομο άλμπουμ ήταν σχεδόν έτοιμο, αλλά ο μάνατζέρ του, Τζον Λαντάου, του είπε ότι του έλειπε ένα τραγούδι που θα μπορού-

Η εικόνα του εξωφύλλου (ένα από τα πλέον θρυλικά εξώφυλλα στην ιστορία της μουσικής), με την πλάτη του Σπρίνγκστιν, φωτογραφημένο από την Άνι Λίμποβιτς, έδωσε αφορμή για κάθε είδους θεωρίες

σε να γίνει επιτυχία. Μέσα σε λίγες μέρες, ο μουσικός παρέδωσε το *Dancing in the Dark*, το πιο επιτυχημένο single της καριέρας του.

Η δισκογραφική του εταιρεία, η CBS, πήρε το παράδειγμα του *Thriller* του Michael Jackson, από το οποίο κυκλοφόρησαν επτά singles με τα αντίστοιχα βίντεο σε ένα νέο σενάριο μέσω ενημέρωσης που κυριαρχούνταν από το MTV και την κουλτούρα της εικόνας. Επτά singles (και πέντε βίντεο) κυκλοφόρησαν επίσης από το *Born in the U.S.A.* Το πρώτο, *Dancing in the Dark*, σκηνοθετήθηκε από τον Μπράιαν Ντε Πάλμα και παρουσίαζε τον ίδιο τον Springsteen να χορεύει με την άγνωστη τότε Κόρτνεϊ Κοξ.

Στη νέα του εικονογραφία έπρεπε να προ-

στεθεί και το εξώφυλλο του άλμπουμ, με τον Σπρίνγκστιν, φωτογραφημένο από την Άνι Λίμποβιτς, με την πλάτη του στην αμερικανική σημαία. Η εικόνα έδωσε αφορμή για κάθε είδους θεωρίες. Μια μάλλον περίεργη ήταν ότι ο μουσικός ούρνησε πάνω στη σημαία. Ο ίδιος το διέψευσε αυτό σε συνέντευξή του στον Κερτ Λόντερ για το περιοδικό *Rolling Stone*, λέγοντας ότι, όταν έπρεπε να επιλέξει, η φωτογραφία της πλάτης του ήταν καλύτερη από εκείνη του προσώπου του.

Ο ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ SPRINGSTEEN

Το τραγούδι *Born in the U.S.A.* αποτέλεσε όμως και σημείο καμπής στην καριέρα του Σπρίνγκστιν για λόγους που δεν μπο-

ρούσε να ελέγξει. Όλα ξεκίνησαν όταν ο Ρεπουμπλικανός αρθρογράφος Τζορτζ Γουίλ παρακολούθησε μια από τις πρώτες συναυλίες της περιοδείας και, έκπληκτος από το σόου, είδε στο πρόσωπο του Σπρίνγκστιν ένα παράδειγμα προς μίμηση. Μια κριτική του άλμπουμ που δημοσιεύτηκε στους *New York Times* πρότεινε ότι ο γεννημένος στο Νιου Τζέρσεϊ ήταν «ένας από τους λίγους καλλιτέχνες που χρησιμοποιεί το ροκ για να εκφράσει ένα συνεχιζόμενο επικό όραμα για αυτή τη χώρα, για τις ατομικές κοινωνικές ρίζες και τη δυνατότητα ηρωικής αυτοδημιουργίας». Ο Γουίλ, ανεπίσημος σύμβουλος του Ρόναλντ Ρέιγκαν, έβλεπε επίσης στα τραγούδια του έναν υπέρμαχο του οικονομικού προστατευτισμού, μια θεωρία που επιβεβαιώνεται από μια άλλη λεπτομέρεια: Το *Born in the U.S.A.* ήταν το πρώτο CD που κατασκευάστηκε στις Ηνωμένες Πολιτείες (συνήθως κατασκευάζονταν στην Ιαπωνία).

Στην κυριολεξία, ήταν ένας δίσκος που γεννήθηκε στις ΗΠΑ. Και ο Ρεπουμπλικανός πρόεδρος εκμεταλλεύτηκε αυτή την κατάσταση, εν μέσω της εκστρατείας επανεκλογής του, όταν κατά τη διάρκεια μιας συγκέντρωσης στη γενέτειρα του μουσικού εξέπληξε το κοινό με την εξής φράση: «Το μέλλον της Αμερικής στηρίζεται σε χίλια όνειρα μέσα στις καρδιές σας- στηρίζεται στο μήνυμα ελπίδας στα τραγούδια που θαυμάζουν τόσοι πολλοί νέοι Αμερικανοί: Ο Μπρους Σπρίνγκστιν του Νιου Τζέρσεϊ».

Το *Born in the U.S.A.* είναι ένα από τα πιο ξεκάθαρα παραδείγματα του πώς ένας στίχος μπορεί να παρερμηνευτεί πολιτικά. Δεν είναι ένας πατριωτικός ύμνος, αλλά ένας τρομερός εφιάλτης μετά το Βιετνάμ», λέει ο Ignacio Juliá. «Από εκεί και πέρα, ο Σπρίνγκστιν ανέπτυξε μια πορεία ως μια προσεκτικά εποπτευόμενη και διατηρούμενη πολιτική φιγούρα. Πάντα επέκρινε το *The Rising* (2002) επειδή αφηγείται μόνο ένα μέρος της 11ης Σεπτεμβρίου, αυτό της πόλης που δέχτηκε την επίθεση και του συλλογικού πένθους που ακολούθησε, χωρίς να δείχνει τα πολιτικά αίτια που οδήγησαν στην επίθεση, όπως έκαναν άλλοι (Στιβ Ερλ, Τζάκσον Μπράουν, Πάττι Σμιθ...). Αλλά έχει επίσης δείξει θάρρος: το 2000 ηχογράφησε το *American Skin* (41 Shots), για το θάνατο ενός αθώου ανθρώπου από την αστυνομία της Νέας Υόρκης και, στο *Wrecking Ball* (2012) ηχογράφησε μερικά από τα πιο διαπεραστικά τραγούδια για την κρίση που προκάλεσε η *Wall Street* το 2008.